

SYMPOZJA, ZJAZDY, KONFERENCJE I SPRAWOZDANIA NAUKOWE

IV Kongres Archiwów Społecznych, Sulejówek, 24–25 września 2021 r.

W dniach 24–25 września 2022 r. w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku pod hasłem „Otwórz archiwum, uruchom społeczność” odbył się IV Kongres Archiwów Społecznych, który zgromadził wiele osób tworzących archiwa społeczne w Polsce, regionalistów, historyków oraz archiwistów związanych z państwową służbą archiwalną. Po raz pierwszy w historii kongresów jego organizacji podjęło się Centrum Archiwistyki Społecznej¹. Prowadzenie obrad powierzono Joannie Michałowskiej z CAS i Dawidowi Gudelowi z Centrum Trzech Kultur w Suchowoli, którzy w imieniu organizatorów powitali wszystkich uczestników. Następnie głos zabrali zaproszeni goście: pierwszy prof. Piotr Gliński, minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który w słowach powitania ukazał zarys historii CAS jako jednostki gromadzącej dziedzictwo wspólnoty obywatelskiej i jednocześnie podziękował wszystkim osobom zaangażowanym w rozwój szeroko rozumianej archiwistyki społecznej.

Następnie Zbigniew Gluza z Ośrodka KARTA zaznaczył, że dzięki współpracy i synergii następuje emanacja społeczeństwa obywatelskiego. Podkreślił, że CAS jako instytucja stanowi podporę dla działalności archiwów społecznych w Polsce.

Kolejne słowa powitania do uczestników skierował Robert Andrzejczyk dyrektor Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, który na przykładzie kierowanej przez siebie jednostki zaznaczył, że współpraca ze społecznością lokalną jest ważna m.in. ze względu na to, iż podejmowane działania docierają do wszystkich zainteresowanych².

Ostatnia wystąpiła Katarzyna Ziętał, dyrektorka CAS, która podkreśliła znaczenie kongresów w zakresie wymiany myśli oraz poznawania zasad pracy archiwów społecznych. Następnie podziękowała wszystkim osobom, które były zaangażowane w proces utworzenia i powołania CAS.

Po oficjalnym otwarciu odbyła się prezentacja CAS, którą przedstawiły Katarzyna Ziętał i Joanna Łuba, ukazując historię powołania nowej instytu-

¹ Centrum Archiwistyki Społecznej – instytucja kultury powołana w 2020 r. z inicjatywy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Fundacji Ośrodka KARTA.

² Muzeum we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną w Sulejówku i Towarzystwem Przyjaciół Sulejówka od 2016 r. prowadzi projekt „Sulejówek po sąsiedzku”.

cji kultury wraz z początkami działań w ośrodku KARTA oraz jej cele strategiczne, które opierają się m.in. na trwałym udostępnieniu zbiorów zgromadzonych w archiwach społecznych oraz na szeroko rozumianej idei ochrony dziedzictwa kulturowego.

Po krótkiej przerwie odbyła się dyskusja pod hasłem „Po co nam archiwa społeczne?”, którą moderowała dziennikarka radiowo-telewizyjna Justyna Dźbik-Kluge, jej uczestnikami zaś byli Magdalena Grzebałkowska, historyczka i reporterka związana z „Gazetą Wyborczą”, prof. Robert Traba, historyk pracujący w Instytucie Studiów Politycznych PAN, Alicja Wancierz-Gluza, współzałożycielka Ośrodka KARTA, i Katarzyna Ziętał, dyrektorka CAS. W jej trakcie uczestnicy dyskutowali zagadnienia związane z szeroko rozumianą pamięcią społeczeństwa oraz jej kontynuowaniem. Zdaniem M. Grzebałkowskiej pamięć jest ulotna i trwa trzy pokolenia, w związku z czym należy dążyć do jej przetrwania we wszystkich społecznościach. Natomiast prof. R. Traba stwierdził, że kontynuowanie pamięci rodzinnej, lokalnej i krajowej jest ważne i w jego opinii nie może zdominować myślenia historycznego. Co więcej w jego ocenie dzięki archiwom odbywa się proces upodmiotowienia ludzi i społeczności. A. Wancierz-Gluza zaznaczyła, że do działań związanych z pamięcią należy podejść w odpowiedni sposób – należy do niej „dojrzeć”; czasami może również zdarzyć się sytuacja, kiedy własna pamięć staje się dla nas niebezpieczna. Ta działaczka społeczna stwierdziła także, że w toku swej pracy obserwuje, iż Ośrodek KARTA i archiwa społeczne cieszą się dużym autorytetem wśród odbiorców i użytkowników. Zdaniem K. Ziętał to dzięki wspólnocie ludzi jest podejmowanych wiele działań społecznych związanych z archiwami społecznymi, których podstawową funkcją jest ocalenie od zapomnienia wszelkich możliwych materiałów związanych z daną społecznością. W ramach debaty po wystąpieniach gości uczestnicy Kongresu zadawali pytania dyskutantom oraz dzielili się swoimi doświadczeniami związanymi z szeroko rozumianą archiwistyką społeczną.

Drugi dzień obrad rozpoczął się od prezentacji wybranych archiwów społecznych, ich działania oraz oddziaływanie na społeczności lokalne. Głos kolejno zabrali Małgorzata Sporek-Czyżewska z Ośrodka „Pogranicze – Sztuk, Kultur i Narodów” w Sejnach, Katarzyna Winiarska z Wirtualnego Muzeum Historii Żydów w Białowieży, Grzegorz Czekański z Latającego Archiwum Dolnego Śląska, Marta Madejska z Cyfrowego Archiwum Łodzian Miastograf, Maria Weronika Knoch z Jednorożckiego Archiwum Społecznego, Justyna Makarewicz z Dźwiękowego Archiwum Kcyni, Marta Idziak z Archiwum Społecznego Sulejówka i Anna Maciąg-Lipińska z Archiwum Historii Audiowizualnej Warmii i Mazur. W trakcie swoich wystąpień prelegenci ukazywali historię powstania swoich jednostek oraz opisywali pracę przy pozyskiwaniu źródeł, które znacząco wpływają na ich działalność.

Następnie uczestnicy mieli możliwość wzięcia udziału w tematycznych blokach warsztatowych poszerzających wiedzę oraz kompetencje. Odbyły się następujące spotkania: „Archiwum jako impuls do działań społecznych” (prowadzący Karolina Pluta reprezentująca Stowarzyszenie Pedagogów Teatru), „Granice odpowiedzialności. Etyka w historii mówionej” (prowadzący Alina Doboszewska z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego), „Metoda karty, czyli jak skomponować opowieść z zapisów osobistych i dokumentów” (prowadzący Adam Safaryjski z Ośrodka KARTA), „Siła sąsiadów – budowanie wolontariatu w archiwach społecznych” (prowadzący Ewa Celińska-Pyśk z Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie), „Pisanie społeczne – warsztat literacki wokół zbiorów archiwów społecznych” (prowadzący Tomasz Gromadka reprezentujący Stowarzyszenie Pedagogów Teatru i Grupę Performatywną Chłopaki).

Po zakończeniu bloków warsztatowych zamknięcia obrad dokonała Katarzyna Ziętał, która podsumowała obrady oraz podziękowała uczestnikom za udział, a także zaprosiła wszystkich do wzięcia udziału w kolejnym Kongresie, który jest planowany na rok 2023.

Należy podkreślić, że dzięki uprzejmości organizatorów zostały zorganizowane wydarzenia dodatkowe w przestrzeni Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku (spacer po ogrodzie, zwiedzanie wystawy stałej „Dla Rzeczypospolitej. Józef Piłsudski 1867–1935” oraz czasowej w willi Bzów upamiętniającej Druha Śwista mjr. hm. Stanisława Sieradzkiego). Uczestnicy mogli również skorzystać ze spacerów po Sulejówku przygotowanych w ramach projektu „PoSul” realizowanego przez Muzeum i Towarzystwo Krajoznawcze Krajobraz.

Piotr Józefiak

(Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)